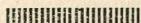

Колись, як у темну ніч битиме заверюха об шиби вашої хати, якщо би ви напружили свій слух, почуете слово моого прибіту, що на ім'я йому перемога.

* * *

Насунули над землею хмари, зимні вітри з півночі повіяли, нагнули корону зелених дерев, застукали до моєго вікна і в цьому стуканні почув я добре мені відому пісню осені.

Задума лягла на мій зір і в той мент почув я, що новий срібний волос появився в моїй передчасним інеєм сповітій чу-прині.

Наталя Кофолева.

Майовий акорд.

...et in hora mortis nostrae. Amen.

Висунулось з пальців зернятко ружанця. Рука сперлась на коліно, а виблідлив погляд спинився на малій Хероміті лиш на одну мить — поки усвідомив, що грається сиріточка помаранчевим біля цвінтарної брами — й подався до скель, далеко за Рондою. Розкидані по обрію, сині, прозорі тонуть шпилі-гори в край-небі, з небом спливаються.

— Небесні сходи! Пресвітла Діва на землю з неба ними сходить. З краю в край світами йде... — як завжди, в голос думала ветха Кончепсіон. — Тим то й квітом травневим земля вбіряється, бо Святу Мадону вітяє... *Sancta Maria, Mater Dei.*

Алебастрове зерно ружанця блиснуло між темними пальцями, як мигдалина в тріснулій шкуринці, й зникло, зловлене пухкою ручкою Хероміти.

— А як же, бабуню, ходить Свята Мадона? Стежкаки по-між скель, як вуйко Антоніо? Чи — може — шляхом?

— І стежками, й шляхом, *ti alma*. Часом і до оселі людської Вона, Пречиста, входить. Особливо ж до тієї, де, як у нас, рідної мами немає.

— *Sil.. Sil.. Si...* — впевнено присвідчили ластівки, мережучи гарячу блакит над високою дзвіницею.

— *Maria lux.*

— *Maria dux* — пливли з костела майові акорди з варганів, мішаючись зі словами співу. Плизли, гойдаючись, як човна на хвилях, наповнюючи небо, й землю, й людські серця святою славою Наймення Марії.

— Бабусю! І я можу побачити Маму Божу? — жагучим бажанням затримтів дитячий голосочок.

— А тож! Чому ж *ni, ti corazon*. Сказано бо: чисті серцем Бога узрять. А як Бога, то ж — певне — й Пресвяту його Matir. Тільки ж треба чистим серцем бути. Треба вірувати в чудо.

— І чудо станеться?

— А як же? Звісно, станеться, дитино моя! Не може не статись, коли в нього віруєш...

— Мадонно Свята! — притисла до грудей бабунін ружанець маленька Хероміта. — Дозволь побачити Тебе! Усміхнись до мене, як до інших дітей всміхається рідна неня!..

— Ну-ну! Годі! — спинила дитину Кончепсіон! — Так не годиться, бо... й урвала мови: відчинилася цвінтарна брамка, якої й сіла вона пильнувати за костелом. Не від злодіїв, річ відмида, бо ж вони на „святе поле“ не відважується, але ж не годиться без догляду живого ока лишати безборонних мерців.

У ворітцях, мов у рямцях, стояла жіноча постать. Привітна, ясна, усміхнена. З обличчя — темна молодиця, але ж гарна, мов мрія про щастя. Смугастою наміткою обгортала дитинку, голісеньку, веселу. Немовлятко пригортася до матері кучерявою голівкою й має ручкою Херомі. А молодичка, гарною, мов з бронзи кутою, ногою переступає поріжок...

Не любить Кончепсіон циганок-гітан: боїться чарів та лихого ока. Та ж ця молодиця дивиться так привітно, мов сяйво промінисте з очей пускає. І засоромилася старенька:

— „Гей, ліпше б шматок хліба винесла, стара грішниця, — сама до себе говорить в думці, — певне, що по хліб зайдла“...

А молодичка немов бабину думку вухомчує й благословінням вітається:

— Най Господь благословить милосердних та чистих серцем..

Та поки Кончепсіон вимовити „Амінь!“ — встигла, віонком Хероміта з бабунініх рук висковзнула й до захожої кинулася з радісним криком:

— Спасибі ж Тобі, Мадено Свята, що прийшла...

А захожа красуня Херому краєчком намітки прикрила, й мов до рідної нахилилась...

Холодом обвіяло плечі старій. Схопилася на рівні, землі під собою не чує з переляку. Ноги тримтять, як струни, ружанець, неначе зуби, цокотить в руках. — Схаменися, блюзнірко! Йди сюди! — гукнула хрипко на внучку. А сама й серця в сухих грудях не чує, очі заплющила, щоб не бачити, як впаде з ясного неба блискавиця, як розсядеться земля під внучкою за ті грішні слова.

Як довго непрітомна стояла — й сама не знає. А як розплющилася, то лише побачила, що темні кипариси, чернечі тіні, — низько схилили голови до молитви. Ясміни несуть пахощі, мов Божі кадила. Оливи принишкли й тъмяним сріблом сяють. З церкви співи побожні у простір виливаються, раз-у-раз святе наймення Mariїне згадуючи:

Maria fons...

Maria mons...

А брамка зачинена, немов і не відчинялась. Дівчатко на одній ніжці крутиться й, мов та ластівочка, що спяніла радо-

щами життя непорочної молодості, дитячої пісні голосно ви-
співує:

La luna
La pruna
La madre guardar...

І спинає руки до неба настрашена Кончепсіон, замолює не-
свідомий гріх нерозумної дитини-сирітки:

— Ora pro nobis, peccatoribus...

—о—

Поклав пензля на мольберт брат Василь. Терпко йому на
душі: не вдоволений працею. Ось: вся блакитно-зеленовата, пер-
лово-біла під квітучими вишнями саду Пречиста Діва вслуху-
ється в благовіст' Янгелову, якого червоні крила палають кар-
мазиновим вогнем.

Прозора прекрасна чернеча візія живе на мольберті. Образ
надхнений, барвистий, вбирає в себе очі, хвилює весняним ма-
йовим акордом. А от же Діви Святої нема в ньому. Нема!...
Дарма, що вже тільки часу беться чернець-маляр.

На столі розгорнена старовинна книга малярських „канонів“. Скільки разів уже перечитано, як „з вірною точністю та най-
глибшою побожністю“ треба малювати Христа, Пресвяту Діву,
Святих „навчанням Церкви Святої відповідно“.

Запліюшивши очі може слово-в-слово проказати брат Ва-
силь, як „по канону“ виглядала Діва Марія.

„Обличчя формою й коліром подібне до пшеничного.
Не кругле, не гостре, злегка довгасте. Очі темні, як олива. Брови
тонкі, нахилені, чорні. Уста — як квіт трояндovий. Волосся,
немов мед: на кінцях ясніше, наприкорні — темніше. Жадної
мягкості в лініях. Вигляд величавий...“

І все це, до найдрібнішої деталі, все є на образі. А Богома-
тері — нема! Як вже вдивляється брат Василь, — а не бачить.
Часом блисне надія: ось-ось втілити думку на полотні — й знову
не те, й не те!...

Чернець узяв іншу книгу: щойно здобув її, нову. Побожним
ченцем-малярем славнозвісним зложена. Й доведена в ній краса,
як теорема, гармонія ліній та барв розложена так, мов у хеміч-
нім аналізі. А образ Марії тікає ще далі в неясну тьмяність.
Плаває невловимий, поринає — таємний...

І знову сперся в розпуці маляр на вікно. І знову бездумно
ловить ухо, як шепотять зеленим смутком темного бору високі
ялини та смереки, що ними, як руном, прикриті Карпати, від-
горнені від світа край, повний сплячої ще сили. Ах, цей край,
такий всьому чужий, як давня казка теперішньому життю, як
джерело прадавнє, не зbadане, глибоке, але ж повне чарів. Невже ж
тут неможливе чудо? Невже ж в той спокій передвічний не може
прийти спасенна іскра надіннення, вродиться яскрава уява, за-
палитись свята образотворчість?! Може!.. Лиш треба вірити,
здійснитись все!.

Зіпяв руки:

— Чуда Господи!... На мить одну — побачити Живу!... Не символ, не схему — втілену! Як бачили її Бетлеємські діти, жінки біля криниць Назаретських, пастухи й селяни... Чуда!...

Упався поглядом у темну заслону, що відмежовувала келію від мастерні. Часто так „фіксував“ образ у думці, викликаючи його в уяві, як на екрані.

І часто образ зявлявся перед ним живий, втілена мрія вимагала лише перенести її, готову, на полотно, як живу натуру. Для артиста-техніка в цім не було жадних труднощів.

Дивився довго нерухомий, мов закований власною волею. Аж нарешті очі зайшли слізовою... Ні, не побачить... Не по-ба-чить.

Та ж раптом з-під заслони, як з-під пілки намету, вихилилась до нього реальна постать. Смугляве обличчя. Дзеленчать, мов співають, намиста з дукачем, дзеленчать у вухах великі, кулясті сережки. Синя одіж, як сорочка, рівними фалдами спливає аж на босі, сухі ноги...

Більш серцем, як розумом, пізнав Маріям з Назарету...,

І враз цілою істотою запротестував:

— Як?... Мати Божа — і в кульчиках?... В шкляніх намистах?... Боса?... Ні, ні!...

— А, ходючи зі жбаном по воду, мусіла виглядати не так, як всі інші сусідки? Чи, несучи до льоху гладушник молока, брала на себе ковані з золота шати й усыпану перлами та діамантами корону?

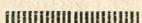
Вона це сказала?... Чи була це власна Василева думка?...

Спустив на мить втомлені довгим зусиллям повіки. Не смів повірити власним очам.

— „Омана... Спокуса!... Перетруджена думка!“...

Глибоко зідхнув з повних легенів й смутно оглянув келію. Темна завіса висіла нерухомо. На столі лежать непогрішимі, довгою традицією освячені канони. З мольберта виглядає „не гостре злегка довгасте“, як зерно пшеничне, обличчя... Але...

... Мати Доброї Ради, змилуйся над нами!...

Улас Самчук.

Серед ночі*).

Вчився шалено. Букварця роз'учив взад і перед, роз'їв усі літери, згриз кожний невибагливий віршик. Чистописання йде, хоч не зовсім. Літери у нього не виходять на письмі гаразд. Криві, гнуті взад і перед, надуті, розшарпані, мов його старий жакет. Ну що ж... Зате помилок не багато і молитви всі знає. Довбенко „Вірою“...

Довбенко встає і „Вірою“ котиться з уст вибірним горохом. І так все.

*) Осьтут містимо під окремими наголовками виїмок з повісті „Волинь“, який є кінцем I. частини.

Ped.